

NOAS' hørings svar – Prop. 112 L (2023–2024) Endringer i utlendingsloven mv. (utvidet hjemmel for forskrifter om fritt rettsråd)

I 2023 ga NOAS med sine 15 ansatte rettshjelp til over 900 asylsøkere og flyktninger, og besvarte over 4000 henvendelser. Vi gjennomgår alle sakene vi mottar, men går bare videre med saker der vi ser muligheter for å endre et negativt vedtak. En viktig del av vårt arbeid er å realitetsorientere dem som tar kontakt med oss. For mange betyr det at vi kan forklare og bekrefte det vedtaket de har fått. En stor del av disse henvises til vår egen veiledningstjeneste hvor vi veileder mennesker til en frivillig returprosess ut av Norge. NOAS har stort gjennomslag i rettshjelpen, i 2023 fikk 61 prosent av personene NOAS bistod, positivt svar etter at vi engasjerte oss i saken.

NOAS har i flere år jobbet med barns rettigheter i asylsaker, og fra 2015 inkluderte vi høring av barn som en sentral del av vårt arbeid, spesielt i saker som omhandler oppholdstillatelse for «lengeværende barn». I 2019 utvidet vi vårt rettshjelpsarbeid til å omfatte andre utlendingsaker som berører barn, som utvisnings- og familieinnvandringsaker.

Våre ansatte som utfører høringer, har spesialisert kompetanse på området og har gjennomgått omfattende opplæring for å sikre at barnas stemmer blir hørt. Vi har utviklet samtalemaler for å strukturere og tilpasse samtalene til barnas behov, slik at vi kan ivareta dem på en best mulig måte. Som et supplement til UDI og UNE bidrar vi med spesialkompetanse på høring av barn. Vi ser at det i dagens informasjons- og veiledningstilbud fra UDI og UNE har mangler når det gjelder barns og foreldres behov for forståelse ved utvisning.

På bakgrunn av vår erfaring som rettshjelpsorganisasjon og med høring av barn ønsker NOAS å komme med kommentarer og bemerkningen til Prop. 112 L (2023–2024), endringer i utlendingsloven mv. (utvidet hjemmel for forskrifter om fritt rettsråd):

Oppsummert:

- NOAS er enig begrepsavklaringen til departementet som grunnlag for proposisjonen.
- NOAS støtter og er positive til fritt rettsråd ved utvisning på grunn av ilagt straff. Vi mener at høring og kompetanse på høring av barn må ses i sammenheng med lovendringen.

- NOAS mener at timeantallet på salærsatsen på fritt rettsråd i Stornemnd saker må justeres til medgått tid for å sikre rettsikkerheten.
- Vi ønsker å presisere viktigheten av personlig fremmøte med fritt rettsråd ved Stornemndbehandling i UNE.

Bemerkninger til § 92 første ledd første punktum:

1. Begrepsavklaring

NOAS er enig i endringen og bemerkningen til departementet har gjort med å endre «flyktning» til utlendinger generelt: Etter ordlyden i anmodningsvedtaket skal det kun gjelde ved utvisning av «flyktninger» med barn i Norge, men siden «flyktninger» uansett ikke utvises, legger departementet til grunn at tiltaket skal gjelde utlendinger generelt, når de har barn i Norge.

2. Rett til fritt rettsråd ved utvisning på grunn av ilagt straff

NOAS støtter Justis- og beredskapsdepartementets forslag om å gi hjemmel for forskrifter som sikrer rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i saker om utvisning på grunn av ilagt straff eller særreaksjon.

Rett til juridisk bistand er essensielt i saker der utvisning har store konsekvenser for familielivet, spesielt når det er mindreårige barn involvert. Vi ser dette som et nødvendig grep for å styrke rettsikkerheten for de som står overfor utvisning på grunn av straffbare handlinger med barn i Norge, for å sikre at alle relevante forhold blir tilstrekkelig vurdert og at barnas beste blir ivaretatt.

Det er og bør være en offentlig oppgave å sikre at barn blir hørt i alle saker som angår dem. Barnets beste må alltid være et sentralt hensyn, og for å sikre dette må man kunne få til en grundig vurdering av barnets situasjon og behov. Ifølge forvaltningsloven § 17, har UDI en plikt til å «påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes». Innhenting av tilstrekkelig informasjon om situasjonen til barn som berøres av utvisningsvedtak, er nødvendig for å vurdere hensynet til barnets beste, jf. Barnekonvensjonen artikkel 3 og Grunnloven § 104. Barnekonvensjonen og Grunnloven gir barn rett til å få vurdert hva som er til det beste for barnet.

Ifølge NOU 2017:8 om særdomstoler fremgår følgende i kapittel 7 om barnets beste på side 60,

«må saken opplyses slik at det fremgår hva som vil være til barnets beste, hvilke kriterier vurderingen er basert på, hvilke konsekvenser en avgjørelse vil ha for barnet, og hvordan hensynet til barnet beste er avveid mot andre hensyn i saken».

Ifølge utlendingsforskriften § 17-1a, skal det i vedtak som berører barn fremkomme:

- a) hvilke vurderinger som har vært foretatt av barnets situasjon, herunder hvordan hensynet til barnets beste er vurdert,
- b) hvilke innvandringsregulerende hensyn som er vurdert, og

c) avveiningen som er foretatt mellom eventuelle motstridende hensyn. Staten er pliktet til å beskrive i vedtaket hvordan barnets beste har blitt undersøkt og vurdert, og hvilken vekt dette har blitt gitt.

Det anbefales gjennom rapporter ([Fafø 2022](#), [NOAS, Norsk Folkehjelp og Redd Barna 2020](#), [KPMG på oppdrag fra UDI](#)) at myndighetene bør etterstrebe å selv høre alle berørte barn som ønsker å uttale seg direkte og muntlig til UDI og UNE, alternativt at det opprettes en talspersonordning eller en ordning der barn kan høres muntlig av en ekstern aktør. Det anbefales at det vurderes en egen bestemmelse i lov eller forskrift om barns rett til å bli hørt i utvisningssaker, og at barns adgang til å uttale seg direkte til beslutningstaker bør regel- eller forskriftsfestes.

NOAS vil dog presisere at for å kunne gjøre en vurdering av barnets beste vil det være nødvendig med en utredning av hva som er barnets beste. Det vises til vår redegjørelse og anbefaling i rapporten; "[barnets beste i utvisningssaker](#)" side 30-36, hvor det også vises til Elisabeht Gordin Stang som uttaler følgende:

“Når fylkesnemnda skal vurdere omsorgsovertagelse, eller domstolene ta stilling til fast bosted etter samlivsbrudd, kan det oppnevnes psykologisk sakkyndig til å vurdere barnets behov, herunder barnets tilknytning til omsorgspersoner og skadevirkninger av brudd i kontakt. De sakkyndige vurderingene får ofte stor betydning for avgjørelsen, nettopp fordi de tilbyr spesialisert kunnskap. Slik sakkyndig ekspertise har ikke UDI adgang til å innhente. Direktoratet har derfor ikke mulighet til å utrede barnets beste, tilknytningen til foreldrene og de negative konsekvensene vedtaket vil få for barnet i tilsvarende grad som i saker etter barnevernloven og barneloven, selv om saksbehandlere kunne ønske det “

Det må derfor tilrettelegges for at UDI og UNE i utvisningssaker som berører barn skal gis anledning til å innhente en ekstern, sakkyndig vurdering – tilsvarende som i saker etter barnevernloven og barneloven.

Overordnet støtter NOAS forslaget, men understreker viktigheten at barns beste blir tilstrekkelig utredet.

Bemerkninger til § 92 sjuende ledd bokstav b:

1. Timeantallet må justeres til medgått tid for å sikre rettsikkerheten

Departementet foreslår en uttrykkelig hjemmel i utlendingsloven for å gi forskrifter om rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i saker som behandles i Utlendingsnemndas stornemnd. Vi er positive til forslaget om å innføre en hjemmel for rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i saker som behandles i UNEs stornemnd. Dette vil bidra til å sikre rettsikkerheten i disse sakene, men NOAS ser behovet for at timeantallet gitt i proposisjonen for salærsatsen justeres til medgått tid eller evt. økes til 15 timer.

Et stornemndmøte varer vanligvis en hel arbeidsdag på ca. 7 timer, og advokaten må i tillegg bruke tid på forberedelser og etterarbeid. Med forslaget som nå ligger fremme, betyr det at det kun er satt av tre timer til advokaters arbeid utover å møte i stornemnd. Dette skal

inkludere å sette seg inn i saken og innhenting av landinformasjon, møte klienten (ofte med tolk), innhente relevant informasjon, og utrede juridiske problemstillinger. Den nåværende tidsrammen gir ikke advokaten mulighet til å gjøre dette på en grundig måte, og det kan gå utover kvaliteten på arbeidet. NOAS mener dette svekker klagerens rettsikkerhet.

NOAS mener det er avgjørende å sikre at advokater får brukt tilstrekkelig tid på saker som skal behandles i UNEs stornemnd. Stornemnd-saker har presedens, og utfallet vil ha store konsekvenser både for den enkelte klager og for fremtidige lignende saker. Dette gjør det spesielt viktig at sakens opplysninger er grundig utredet for å sikre en korrekt og veloverveid avgjørelse. NOAS mener derfor at advokater i stornemnd-saker bør betales for den faktiske tiden de bruker. Som departementet også legger til grunn vil i praksis forslaget, heller ikke om det utvides til at advokatene får betalt etter medgått tid, ha noen økonomiske konsekvenser, da antallet årlige stornemnd-saker er svært begrenset.

NOAS ønsker også å trekke frem at å øke timeantallet vil bidra til å sikre at UNE fatter velbegrunnede beslutninger, noe som vil styrke rettssikkerheten for klageren og bidra til riktige avgjørelser. Det vil også kunne redusere saksbehandlingsarbeidet, med gode presise og grundige stornemndavgjørelse som også vil være økonomiske besparende på den øvrige saksporteføljen i lignende saker.

NOAS ønsker også å presisere at tiltaket vil sikre at UNEs avgjørelser står seg bedre over tid. Økt tilgang til juridisk bistand og bedre forberedelser vil derfor styrke både klagerens rettsikkerhet og UNEs beslutningsgrunnlag.

NOAS mener at stykkprissatsen i stornemnd-saker skal være etter medgått tid, om dette ikke er mulig vil NOAS videre anbefale 15 timer som et minimum.

2. Personlig fremmøte med fritt rettsråd ved stornemndbehandling i UNE

Departementet fastholder det som ble foreslått i Prop. 67 L (2022–2023), avsnitt 5.5.3, og i høringsnotatet datert 18. desember 2023, om at det bør gis forskriftsregler om rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i saker som behandles i UNEs stornemnd. NOAS støtter dette, men ønsker å presisere retten til personlig fremmøte i denne sammenheng.

NOAS mener det er helt avgjørende at retten til personlig fremmøte forankres som en hovedregel. Personlig tilstedeværelse gir stornemnda en unik mulighet til å stille direkte spørsmål, oppklare uklarheter, og sikre at alle viktige aspekter av saken blir belyst. Denne direkte interaksjonen styrker saksbehandlingen betydelig og bidrar til en mer grundig opplysning av saker, som er av prinsipiell betydning og kan ha vidtrekkende konsekvenser for både klageren og fremtidige saker. Ved å tillate personlig fremmøte, sikres en mer rettferdig prosess og bedre kvalitet på avgjørelsene som fattes.

NOAS oppfordrer Stortinget til å be departementet til å utvikle tydeligere retningslinjer for når unntak fra en hovedregel om personlig fremmøte kan gjøres. Dette vil være viktig for å opprettholde klagerens rett til en rettferdig prosess, samtidig som det styrker stornemndas

evne til å fatte velbegrunnede og riktige avgjørelser i saker uten personlig fremmøte. Tydelige retningslinjer vil bidra til en mer forutsigbar og rettferdig praksis, og sikre at unntak fra hovedregelen blir håndtert på en måte som ikke undergraver klagerens rettigheter.

I tilfeller hvor klageren befinner seg i utlandet eller har andre praktiske hindringer for fysisk fremmøte, bør det tilrettelegges for deltakelse via videokonferanse. Hvis klageren ikke har mulighet til å delta, bør klagerens fullmektig eller en partshjelper gis muligheten til å representere klageren. Dette vil sørge for at klagerens synspunkter blir hørt og vurdert, selv når personlig fremmøte ikke er mulig.

Selv om NOAS er enige i departementets forslag om rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i stornemda, er det avgjørende å forankre retten til personlig fremmøte som en hovedregel. Dette vil styrke saksbehandlingen og sikre en mer rettferdig prosess. Vi oppfordrer Stortinget til å vurdere de foreslåtte forbedringene og kreve at det utvikles tydeligere retningslinjer for hovedregel om fremmøte.

Ytterlige merknader:

- Proposisjonen nevner ikke direkte spørsmålet om klagerett på vedtak om fritt rettsråd. NOAS vil benytte denne anledningen til å fremme vår bekymring for manglende klagerett. Vi anbefaler sterkt at slike avgjørelser skal kunne påklages for å sikre rettsikkerheten for de som rammes av utvisningsvedtak, særlig ved barn involvert.
- NOAS etterlyser en grundigere oppfølging av hele NOU 2020:5, og mener at det er nødvendig å ta alle deler av utvalgets anbefalinger i betraktning. I denne sammenheng savner NOAS en bredere vurdering av rett til fritt rettsråd i saker om utvisning på grunn av ilagt straff, slik Rettshjelpsutvalget har foreslått. Departementet har i høringsnotatet ikke gått inn på en helhetlig vurdering av dette spørsmålet, og presiserer at dette skal gjøres i videre arbeid med NOU 2020:5. NOAS understreker og etterlyser at hele NOU 2020:5 følges opp av Stortinget, slik at alle relevante anbefalinger følges opp og rettshjelpen kan forbedres i sin helhet.

NOAS takker for anledningen til å delta i høringsrunden, og vi er tilgjengelige for ytterligere kommentarer om dette skulle være ønskelig.

Med vennlig hilsen for
Norsk organisasjon for asylsøkere

(sign.)
Mads H. Almaas
Generalsekretær

(sign.)
Sara Krugerud Berntzen
Rettspolitisk rådgiver